

Pepa Plana: «Néixer és una gran xiripa, un atzar meravellós»

«Fer el ridícul a la vida tant me fot, aquest virus ja el tinc curat», diu la pallerassa

Foto: Gemma Ventura

Miris on miri hi ha camps d'arrossos. Soc al Delta, a casa de la Pepa Plana (1965), una antiga granja de pollastres convertida en una llar feta a mida. Amb cadires de tots els estils -no n'hi ha cap d'igual-, amb llibres, petites joguines, amb un apartat immens ple de vestits extravagants, pomposos, divertits -l'últim se l'ha cosit ella mateixa- amb què es posa a la pell d'aquest o d'aquell personatge. Em diu que fa de pallerassa per a adults, que ha tret profit del "quatre per quatre de la vida" i que aquí, en aquest racó de món on sobrevolen els flamencs i de tant en tant s'hi aturen sense la més mínima pressa, el dia és com si fos més llarg.

Aquesta conversa està feta amb la col·laboració del celler **Jané Ventura** (<http://janeventura.com/?lang=es>) .

Foto: Arxiu personal

Ets de Valls.

Sí, i de petita vaig tenir la sort d'anar a l'Enxaneta, una escola lliurepensadora de Valls que recollia el que havia estat l'escola republicana de Rosa Sensat. Érem bitxos que treballàvem molt el carisma, els mestres respectaven que a tots i a totes no ens agradés el mateix. Ens feien veure que dins del grup érem imprescindibles, que potser això jo no ho sabia dibuixar tan bé com el del costat, però sí que ho sabia explicar.

Has tingut la sort de créixer sabent que eres útil per alguna cosa? Hi ha qui fins als 30 anys no ho sap.

A l'escola ja vaig començar a fer teatre i tot el que tenia a veure amb interpretar, memoritzar i recitar era una de les coses que m'agradaven més de fer. La mestra de teatre, que era una mare de l'escola i de l'Institut del Teatre, quan tenia 12 anys em va dir: "T'agrada molt, oi?". "M'agrada més que res". "Vols que et faci entrar al Grup de Teatre Principal de Valls?". És com si m'hagués dit que si volia entrar al Teatre Nacional del món mundial. Ara penso què hauria passat si hagués anat a una escola que em diguessin: "¡Estate quieta! ¡No hagas la payasa!"

Que us cultivessin el carisma és un gran què.

Sí, què és el que tu, d'una manera natural, aportes. Si t'apassiona el que fas i tens l'autoestima forta, les altres coses que et costen més també les vols saber.

Foto: Arxiu personal

Has tingut l'autoestima forta?

Em penso que sí. Amb trontollades, eh? No et pensis que soc la reina de los mares. Dubto molt i em foto un fart de tirar endavant i enrere, sobretot quan estic en procés de creació d'un espectacle nou. Somio molt xulo, i quan s'estrena l'espectacle: ai, l'havia somiat més xulo. Però no passa res, penso que tant de bo no faci mai l'espectacle dels meus somnis, perquè mentrestant m'obliga a continuar donant-t'hi tombs.

És com Fernando Birri <https://www.youtube.com/watch?v=JrAhHJC8ny4> que deia que l'utopia serveix per seguir caminant.

Sí. Perquè quan ho has aconseguit, què? Ja et pots morir? Com que tinc hores de nas, cada vegada m'apropo més a les coses que vull fer. I com que soc molt tossuda, això m'obliga a estar molt ferma amb el que vull fer i amb el que no.

Per estar segura del que vols i el que no, abans has d'aprendre a dir que no?

Jo soc més del país del sí. Et diuen: aprendre a dir no. Però trobo que dir que sí et fa caminar. Si et proposen coses, per lluny que estiguin de tu... Vols ballar? No. Ja ho has aturat. Ja no hi ha la possibilitat. I el que t'has perdut? Perquè pots canviar el sí per un "sí, i".

I dibuixar-lo a la teva manera.

Vols cantar? Sí, i ho farem a casa de no sé qui i ens disfressarem de cargol poma. Potser no acabem ni ballant ni cantant, però ho haurem fet. Jo d'entrada dic que sí i després ho modifico. Quan accepto coses i després veig que no hi estic a gust, no passa res, baixo d'aquest tren, però hi he pujat, he fet un trajecte, he mirat per la finestra i he vist que no m'agradava on anava. Però sé què és haver pujat en aquest tren.

Millor el "sí" que l'"i si".

No em penedeixo de res. Perquè en la mateixa situació, en el mateix moment i en les mateixes circumstàncies faria el mateix.

A vegades penso que la Gemma de 23 anys va fer coses que ara no faria, però la respecto perquè va triar-ho. És una mena de confiança en el que eres abans.

Clar. I endavant.

Foto: Arxiu personal

Com és ser mare als 17 anys?

Miro fotos d'abans i penso: quina criatura era, per favor. Però la meva sensació d'aleshores era que era molt capaç. No em trobava ni gens jove ni gens petita. No pots dir: "Estava esperant tenir una criatura". No, és un trasbals. Però dius: què faig? Tot i estar a favor de l'avortament, en aquell moment m'hi vaig veure molt amb cor. I a més a més, assumint una maternitat sola. El company no ho vol i no et vol acompanyar. És que no vol que passi. No vols que passi? Doncs passa. I per tant, era assumir des del minut zero que no era una mare soltera sinó una mare sola. I sí, segurament no m'imaginava totes les dificultats que em podia arribar a trobar, però t'asseguro que és una mena de motxilla motor. Haver tingut una criatura tan jove i després veure que el teu fill té ulls, té cara, té nom i t'acompanya, camina, et necessita, és com un pes, però que al mateix temps engega un turbo que no pots aturar. Tinc la sensació que des que tinc memòria sempre ha estat allà, el Yuri.

Yuri?

Sí, amb els noms que acaben en "i" la gent somriu quan els diu. En canvi amb Pau, Ramon, Andreu, no. Volia que fos un nom que provoqués somriures. Mira, quin cervellet tenia, de xiqueta de disset anys.

Vas triar no fer-ne un drama.

No ho tenia fàcil, però fàcil no ho té ningú. El que passa és que m'hi vaig sumar una dificultat: tenir una criatura. Quan va néixer el Yuri hi va haver un moment de confusió: volia estudiar teatre, i ara què? El primer any de vida va ser com dir: hòstia, hi ha aquest bitxo que creix, però jo vull continuar fent teatre. Els meus avis eren anarquistes i van estar exiliats a França, als camps d'Argelers, i mai més van tornar. Quan va morir el dictador, el meu avi em deia "Més m'estimo ser estranger en una república que tornar a una monarquia". Quan vaig anar a França perquè el meu avi conegués el seu besnet, em devia veure una mica desorientada i una de les coses que em va regalar va ser dir-me "que no sigui mai per culpa de, tot el que vulguis fer és per les teves decisions i tot el que no fas no és culpa de ningú, sinó de les teves pors". Per tant: tens la sort de i a més a més fas. Tens la sort de tenir un fill, és un gran regal de vida, i, a més a més, fas teatre. Si penses: per culpa d'haver tingut un fill no he fet això, carregues a aquesta persona, que no en té cap culpa, un munt de responsabilitats que no són seves. Per tant, gràcies, avi.

D'on treus aquesta fortalesa?

No hi ha una altra via i no té cap mèrit. No em considero extremadament forta. Tossuda sí, però no pots fer altra cosa que tirar endavant. La vida t'empeny fort.

Foto: Gemma Ventura

Et plantes quan cal?

No callo. Què està passant que no hi ha dones als llocs? Et toca presentar una gala. Contenta. Et passen el llistat: un moment, un tio, un tio, un tio: tots són homes. Ja, però tu ets una dona i sobresortiràs més. No, no ho has entès: no vull sobresortir. Vull que hi hagi més representació. No, és que no n'hem trobat. Què vol dir que no has trobat cap dona per actuar? Digue-m'ho, perquè jo te'n puc donar un llistat. I et diuen: ja estic fart d'aquest tema. Jo també. És un exemple concret, però què va passar? Que al final hi havia sis artistes i van actuar quatre dones. Però jo no hi actuaré mai més. M'és igual. Però aquesta persona, tot i que a mi m'ha tatxat perquè li vaig posar el dit a la llaga, quan hagi de tornar a fer una programació, ho tindrà en compte. Bien! No penso que les personetes haguem d'estar portant-nos bé i sent obedients i donant-nos les mans, es pot ser molt combatiu en positiu.

Com més gran et fas, costa més que la gent rigui?

El nostre humor és universal, perquè a tot el món hi ha algú a qui li pica la cama, que té gana, que cau, que no pot tocar un instrument. A més, no caduca en el temps. Els pallassos i les pallasses et mostren la incapacitat d'aconseguir coses molt petites. El mateix espectacle el puc fer demà al Vendrell, l'altre a Hèlsinki, a Colòmbia i al Teatro Nacional de Caracas. Em sembla màgic: com pot ser que pugui anar a un lloc on no puc ni demanar el dinar però pugui fer riure? En aquest primer món occidental els riures no són tan grans, no riem tan fort. Estem molt amoïnats amb coses molt estranyes i grans. En canvi, fas espectacles a llocs on tenen menys diners, i els riures són més sonors. Aquí els nens tenen una capacitat de concentració molt petita i si et despistes, o són protagonistes o no existeixen. Jo no tinc cap espectacle infantil, però sovint venen nens i nenes acompanyant els seus pares: volen aixecar-se, participar-hi, pujar a l'escenari. Val la pena que

ho vegin: no són el centre del món.

Que perillós creure-s'ho.

Sí, i se'ls hi tolera. Està molt bé que hi hagi molts espectacles per a petits en què hi participin, però han d'aprendre el ritual d'escoltar, de mirar l'altre. Quan he anat amb Pallassos sense fronteres, això no ha passat mai.

El Tortell Poltrona

(<https://www.catorze.cat/noticia/9416/tortell/poltrona/gent/riu/menys/coses>) deia que és molt més estimada una persona que fa riure que una de seriosa, encara que la seriosa sembli que estigui més ben considerada.

No sé si és la nostra societat judeocristiana o què. És una persona molt seriosa, per tant, vol dir que és responsable, que te'n pots fiar. Aquest sempre està rient i cantant, no te'n fiiis. Quan riem els pensaments van molt oberts i amb el riure pots dir grans veritats i barbaritats. Ara m'estic fixant que els nostres polítics estan aprenent moltes tècniques teatrals.

Per exemple?

La dreta, amb Ciutadans. No m'ho ha dit ningú però n'estic segura, és de manual. Davant d'una agressió verbal, ells riuen. Això és una arma que també s'aprèn. Quan estàs enfadada, si el teu enemic et veu rient, li faràs més mal. L'humor pot ser una arma, però no els surt bé: perquè funcioni has de tenir el riure segur.

Foto: Gemma Ventura

Tenint un ofici tan transparent, saps detectar la gent quan va amb màscares?

La vida és vida i no tinc una vareta màgica. Però sí que -tot i que després pot ser que la cagui molt- en situacions en què no estic còmoda, miro i dic: merda, aquí no estem segures. Són actituds que fem d'una manera natural: si et conviden a una festa en què no coneixes ningú, automàticament et col·loques i treus les teves millors plomes, com un paó real. No és que siguis falsa, és que vols ensenyar el millor que tens, i ho fas de manera natural. I després veus que hi ha gent que sobreactua i, eh, tan amigues tampoc som. El que faig és observar i aprofitar-me'n: són situacions còmiques per després reproduir-les. Si em preguntessis "i a tu quines són les pallasses que t'han inspirat?".

...persones que passaven pel carrer?

Sí.

Quin exemple em diries?

Molts. M'arriba així com a flaix una tribu que es diuen els tarahumara (<https://www.youtube.com/watch?v=FnwIKZhrdt4>), de Mèxic. Són molt curiosos: des que neixen, en comptes de caminar, corren. I ara per anar allà anirien així [s'aixeca i corre]. Viuen a les muntanyes i són súperresistents. I en un espectacle, feia que era una pallerassa que tenia una criatura, en Killian, i estava molt atabalada. El públic no ho sabia però jo no caminava així per fer riure, sinó perquè els tarahumara van així per la vida. O l'Anna, la senyora que netejava la sala Muntaner, em va inspirar moltes vegades. Ara faig sis espectacles alhora i un es diu *L'Atzar*, que va néixer de mirar l'Anna, que després el personatge no s'assembla en res a ella, però té aquesta actitud de: "Oh, si jo t'expliqué! El que passa és que jo no dic res!". No soc imitadora. He estudiat art dramàtic i sé què vol dir ser actriu i què vol dir ser pallerassa. L'actriu interpreta personatges, agafa textos, els memoritza i hi posa la veu i el cos, la meua pallerassa no és un personatge: soc jo multiplicada per 10.000 i dividida per 10.000, la faig jugar. M'interpreto a mi.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=FZYPksuPzr8>

La vida te la prens com un joc també?

Sí, jugo bastant. Sempre tinc molts fronts oberts. Ara, que tots som TDAH, m'agrada molt fer moltes coses, i soc molt desordenada, aparentment. Faig això i al mateix temps faig això. I vivint al camp, ara em vesteixo per anar al poble, després trauré herbes, després pintaré, després cosiré. Faig moltes coses alhora, perquè en el meu caos trobo camins i no em desconcentra, al contrari. Hi ha gent que és de línies, faig això i després això, i jo soc de punts: faig això, i després allò que no té res a veure. També em passa amb amics, que no tenen res a veure. Però cada punt, d'alguna manera, es connecta amb els altres.

Com mires la mort?

Colorín colorado, este cuento se ha acabado. Vull que el conte sigui molt llarg. No em vull morir. Hosti, com t'ho explico, això: jo dic que no vull sortir a la tele, soc molt més arrogant i *xulangas*: vull sortir a les enciclopèdies. Vull existir a la història. Per tant, soc molt arrogant.

Sí?

Dient: hòstia, hi va haver una tia que era pallerassa que va aportar alguna cosa a la comunitat. Va proposar això i va defensar allò. I si no, *virgencita, que me quede como estoy*. Faig el que tinc ganes de fer i m'hi guanyo la vida. Però posats a triar: transcendir la meua mort. Perquè mentre hi hagi algú que se'n recordi de tu, no t'acabes de morir. El meu fill va tenir un accident molt greu molt greu molt greu de moto fa deu o dotze anys. Va estar en coma, a punt de morir, i em vaig aferrar molt a la vida. El meu fill estava viu, per tant, si es quedava paraplàgic, tetraplàgic, si es despertava i no em coneixia, m'era igual: em vaig aferrar a la vida, ho assumiria tot menys la mort. El meu fill es va recuperar, va trigar un any a tornar a caminar i ara està molt bé, fa escalada

i tot. Però això em va fer rumiar molt, em va donar molta tranquil·litat la certesa que és veritat, que ens morim.

Tranquil·litat?

Quan veus que em moriré, i el meu fill i tothom també, penso: xec! que la vida és un regal! Com aquella vinyeta de còmic de l'Snoopy, que diu un dia et moriràs. Sí, però els altres dies, no.

Potser és això el que et fa dir que sí.

Sí, perquè cada dia que vius és superxulo i és com: quina consciència més guai veure que estic viva.

No només estàs viva: estàs desperta.

És molt complicat i no vull semblar que no soc conscient que hi ha molta gent que viu vides que no li agraden, que ha de suportar feines impossibles. El que passa és que hi ha una actitud de robot, de ser un peó més d'aquesta maquinària. Què esperes d'aquesta vida? M'estic posant en un jardí, però crec que cada vegada estem més mecanitzats en el sentit humà: has de fer les coses així, tu, com a persona que treballes amb màquines, ets una màquina més que treballa tantes hores. Espero que arribi el dissabte i el diumenge: bien! Vaig a comprar a un centre comercial! És com: hòstia: visc al camp i aquí no hi ha ningú que faci això. Ara els pagesos planten l'arròs però mai venen a la mateixa hora, l'altre dia un em va dir: "Que sàpigues que he plantat blat de moro per fer *palomites* i les edamames (que és com una fava de soja japonesa que m'agrada molt). Cull tot el que vulguis!", i veus que passa el de les vaques, i si un acaba de collir carxofes i jo estava fent no sé què, paro el món, parlem, i després veus com torna el que ha anat a pescar. I dius: som

l'última reserva de gent que viu?

En comptes de mirar la tele mires per la finestra.

Fa dues setmanes, aquí davant, al matí, com que és tot aigua, hi havia tot de flamencs que sobrevolaven aquesta casa en estol. Fan un soroll molt particular, no volen tota l'estona, sinó que s'aturen en un lloc i després venen els pagesos perquè se'ls mengen l'arròs, i tiren uns petards per espantar-los.

El ritme de la vida és més lent.

He gaudit molt Barcelona, però tinc la sensació que allà corres molt: hem de trobar un dia per quedar, eh? I corres molt i no tens temps ni d'enraonar ni de fer un cafè. Aquí no corro gens i faig moltes més coses. Aquí el dia és més llarg. Aquí tinc temps fins i tot per perdre'l, que no sé què vol dir.

Foto: Gemma Ventura

Què et preocupa?

Què està passant amb les arts? M'amoïna. Es fa entendre que hi ha una part que és entreteniment i una altra, cultura. I no és veritat. La cultura és un termòmetre que mesura la salut mental d'un poble. Per tant, hi ha una necessitat que la població sigui idiota. Vas a una xerrada de qualsevol tema, a una obra de teatre, a la presentació de llibres, i la majoria són dones. I darrerament sento a parlar molt de l'esport femení, del futbol femení, i em fa molta por: està clar que les dones hem de ser visibles, però vols dir que era al futbol on havíem de ser mirades?

En aquestes jerarquies, t'has sentit menystinguda per ser pallassa?

A l'univers de pallassos ens tenim molt respecte, perquè és un art molt difícil. Un trapezista treballa a cinc metres d'altura i si no ho fa bé, es fa mal. Una pallassa no treballa a cinc metres, però també es fa mal.

Quin mal?

Que no t'estimin, que no t'entenguin, que no et vulguin. T'estàs mostrant molt fràgil, molt idiota i tonta. I quan a l'escenari no t'estimen és horrorós.

T'ha passat?

És clar, *el que esté libre de plumas que tire la primera lentejuela*. A tots els pallassos i pallasses ens ha passat i s'ha de passar per aquest drama profund. De quina manera ho resols? No sempre és culpa teva. A vegades no has estat programada al lloc ni amb el públic adequat. Són mil coses. I llavors de quina manera pares, respire i et mires la persona que tens al davant fins que te la fas arribar a tu? Hi ha un respecte per ser pallasso per la gent que coneix l'ofici, per la resta, no. Encara em diuen: què posem, actriu? No: pallassa. Dona, facis el que facis no ho faràs tan malament. Posem-hi clown? No, pallassa. Una altra cosa és ser dona: la maternitat, l'estar guapes, la neteja, estendre la roba. Hi ha tot un munt de coses quotidianes que et passen com a dona i que són diferents que en l'univers masculí. Quan l'humor està escrit en masculí, et converteixes en objecte: la tonta, la gorda, la lletja, la florero. Això fa riure tothom: no, mentida, fa riure als homes. Les dones, per no quedar excloses, hem après a riure'ns-en, però no ens fa cap gràcia. En el moment en què les dones comencem a construir els nostres guions, desmuntem moltes coses apreses. I a vegades als homes no els fa tanta gràcia.

Hi ha una por molt gran de fer el ridícul, de fracassar, que és justament el que fan els pallassos.

Quan et mostres com el bitxo més desmanegat del món, que fracasses, que ets patètic, ja no tens res a perdre. Els bufons són sers malèfics de veritat: esguerrats, lletjos, bruts i dient mireu quin ser més miserable soc, i vaig a per tu. La pallassa és més ingènua. No hi ha maldat. Li passen coses, fracassa, però dins seu té un motor que diu: merda, se m'han trencat les ulleres, però tot anirà bé. No hi ha maldat. Ara et pego, però no per fer-te mal, sinó perquè tenies un mosquit i t'he salvat la vida. El pallasso viu a la parcel·leta d'aquell nen o nena de menys de quatre anys que encara no sap dir mentides.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=Ng8HqdFIDrM>

El Jaume Sisa ([https://www.catorze.cat/noticia/4642/jaume/sisa/tristors/faig/platre dia em deia que, pel que li queda de vida, s'està entrenant per ser innocent i tornar-se a meravellar per tot.](https://www.catorze.cat/noticia/4642/jaume/sisa/tristors/faig/platre%20dia%20em%20deia%20que%20pel%20que%20li%20queda%20de%20vida%20s'esta%20entrenant%20per%20ser%20innocent%20i%20tornar-se%20a%20meravellar%20per%20tot))

És l'actitud d'una pallassa: tot em sorprèn, tot em fascina i tot és per regalar. Tot el que em passa t'ho ensenyo. No em guardo res. Em tenyeixen moltes coses de la meva pallassa. Fer el ridícul a la vida tant me fot, aquest virus ja el tinc curat.

I quin virus has de curar més?

La ràbia potser és el que em fa més mal.

I la por de fracassar?

En un món de triomfadors (és la millor estudiant, ara fa una carrera, has de ser el millor i has de triomfar), el gran èxit del pallasso i de la pallassa és quan fracassa: com més fracassa més riu gent. És el món al revés. I a la vida personal, els fracassos et fan molt mal, al moment és un infern

i després dius: quin regal, aquella hòstia! Fracassos d'aquells d'arruïnar-me no els he tingut, però he fet espectacles que no han agradat i és molt dur, però després n'he après. Del que no funciona faig una llista amb el que sí que m'ha agradat i amb el que no, i amb la llista del sí, faig un altre espectacle.

Què et fa por?

El capdamunt de les piràmides: per collons s'ha de fer així. L'autoritat. Però l'emoció de la por que et paralitza no la tinc. No tenir por és temerari, perquè a vegades et fa ser un kamikaze.

Però millor no tenir-ne que no tenir-ne molta.

Sí, si fas la balança: com més por, menys llibertat. Com més llibertat, menys por. Per tant, jo balanço cap a llibertat.

Què et fa feliç?

Actuar, fer riure. Carregar la furgoneta i anar de bolo. Que passi tot el Dragon Khan de maquillar-te i pensar que l'espectacle anirà bé i actuar.

Què et fa riure?

Ric bastant sovint. A vegades tinc un riure fora de temps, em fan riure coses que no solen fer riure. Una situació que a priori no és còmica, per a mi sí que ho és perquè em faig la pel·lícula. Estàvem mirant l'altre dia un festival i hi havia un espectacle una mica estrany de dansa i vaig començar a mirar-me el públic: hi havia un home, que és programador, que feia una cara! I llavors vaig començar a riure, i el ballarí pensava que reia del que feia i va guanyar confiança i es va començar a créixer.

Aquesta secció es diu La ventura de viure (<https://www.catorze.cat/grans/temes/1115/ventura/viure>) .

Néixer és una gran xiripa, un atzar meravellós. Per què a mi m'ha tocat ser jo? I l'aventura és veure com he pogut portar aquest quatre per quatre de la vida, fins al punt de tenir-lo bastant matxacat. Li he fet fer coses molt bèsties, en soc conscient i alguna vegada m'he tirat a precipicis que per favor. Si em morís avui, penso: jo l'he viscuda molt, la vida que m'ha tocat. No passa res. N'he viscut quatre o cinc amb aquest cotxe! L'he fet ben servir. L'he viscut, aquesta vida. Me l'he complicat i ara, que potser és el període de més calma, encara la lio. Deu ser que no me'n puc estar.

Aquesta conversa està feta amb la col·laboració del celler Jané Ventura (<http://janeventura.com/?lang=es>) .